

Ἄλλοτες, δὴ καὶ τρία χρόνια, ἓνα πρωτὸν Ἀ-
πριλιάτικο πάλι, ἴσως—ποιὸς ξέρει!—καὶ μετὰ τὴν
ἴδια μερομηγία, ἔταν κατέβαινα ἀπὸ τῆ σοφίτα ἐνδὸς
μεγάλου ξενοδοχείου τῆς Ἀθήνας, ὕστερ' ἀπὸ μιὰ
κουδέντα πολύωρη, πολύχρωμη καὶ λειτουργικὴ μετὰ
τὸν Περικλῆ—γιατὶ καίνο τὸ πρωτὸ ἀκριβὸς μου δὲ
μιλοῦσε, λειτουργοῦσε μέσα στὸ νὰ τοῦ Ὁραίου—
ἔταν κατέβαινα λοιπὸν ἀπὸ τῆ σοφίτα τοῦ μεγάλου
ξενοδοχείου, θυμάμαι, σιγόλογα :

— Καλοτύχος ποῦ μπορεῖ νὰ ζεῖ ὅπως ξέρει
κι ὅπως θέλει.

Γιατὶ ἔτσι ζοῦσε ὁ Ἀπολλωνιακὸς φιλόσοφος.
Ἄλλοτε χαρακτηρισμὸς, πὶδ τυριασμένον, τούτῃ τῇ
στιγμῇ δὲν τοῦ βρῖσκω. Ναι, ἀφοῦ καὶ ἡ μορφή του
καὶ ἡ ψυχὴ του εἴτανε παρεχυμένα φῶς ἡλιακὸ,
ἡλιου Ἀττικοῦ ἀχτίδες—ναί, ἀφοῦ καὶ ἡ ζωὴ του
καὶ ὁ θάνατός του εἴτανε ζωὴ καὶ θάνατος Φιλό-
σοφου.

Ὁστέσο, συλλογιέμαι, ἄλλο ἐπιθετο τοῦ στέκε-
ται καλύτερα. Ἡρωας. Μιλῶ σὲ ὄσους εὐτυχῆσαν
νὰν τὸν γνωρίζουν ἀπὸ κοντά. Ἀπὸ πολὺ κοντά.
Ἔνας καὶ γῶ. Μὰ καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, ἓνα δυὸ
χαρακτηριστικὰ ἀνέκδοτα ἀπὸ τὴν πλοῦσια σ' ἀνέκ-
δοτα ζωὴ του, θὰ σὴννε νὰν τὸν δειξοῦν ποιὸς
εἴτανε καὶ νὰ δικαιολογήσουν ἓνα τέσο βαρὺ ἐπιθετο.
Ἡρωας. Γιατὶ ἔζησε μέσα σ' ἓνα εὐγενικὸ ἰδανικὸ,
γιατὶ πάλαιψε μ' ὄλες τὶς ἐναντιότητες τῆς ζωῆς,
δίχως νὰ λασπώσει τὴ λευκὴ ψυχὴ του, δίχως νὰν
τὴ λυγίσει καὶ νὰν τὴν υποτάξει σὲ κανένον εἶδον
ἀνάγκη, δίχως νὰ σταματήσει μπρὸς σὲ κανένα ἐμ-
πόδιο, δίχως νὰ ἀναγνωρίσει σὲ καμιά κοινωνικὴ πρὸ-
ληψὴ τὸ δικαίωμα νὰν τοῦ ρυθμίσει τὴ ζωὴ.

Ἀγάπη καὶ θαυμασμὸς με κρατοῦσε πάντα σιμά
του. Ἄς εἴτανε καὶ οἱ δρόμοι μας πολλὰς φορὰς
ἀντίθετοι. Ἄς σηκώθηκε μερικὸς φορὰς καὶ πολέ-
μιος ἀμείλιχος μετὰ τὸ ἔργον τοῦ ἐργὸν τὸ δικὸ
μας. Δὲ σημαίνει τίποτα. Τέτοιον τίμιον πολέμιον
μακάρι νάχαμε κι ἄλλους. Ἡ ψυχὴ πολλὰς φορὰς
ἀναγαλλιάζει νὰ μάχεται μετὰ τίμιον ἀντίπαλον, παρὰ
νὰ ἀγαλλιᾶται καὶ νὰ συναγωνίζεται μετὰ κίβδηλον
ἐμοῦδεάτη.

Λεύτερος, δυνατὸς κ' εὐγενικὸς ἔζησε. Κι ἔταν
εἶδε πῶς ἴσως δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ζήσει πὰ λεύτε-
ρος, δυνατὸς κ' εὐγενικὸς. Κι ἔταν εἶδε τὸ ἰδανικὸ
του νὰ συντρίβεται πάνου στὰ βράχια τῆς γῆρας του

ἀδιαφορίας. Κι ἔταν ἀπελπίστηκε πῶς μποροῦσε νὰ
φέρει σὲ τέλος τὸ ἔργον του. Κι ἔταν ἀντίκρουσε τὸ
ἀδυσώπητον: "Ἄλτ!—δὲν ἔσκυψε τὸ Ἀπολλωνιακὸ
κεφάλι, δὲ λύγισε τὰ στέρεα γόνατα, δὲ σωριάστηκε
καταγίς. Ὅχι. Γαλήνιος καὶ ὠραῖος καθὼς πάντα,
πῆρε τὸ ραβδί του καὶ τράβηξε πρὸς τὸ θάνατον—
μετὰ τὴν ἴδια ἀνάλαφρη κι ἀρχοντικὰ περπατησιὰ
ποῦ ξεκινούσε γιὰ τὴν ἀγαπημένη του τὴν Ἀκρό-
πολιν ἢ ποῦ τραβοῦσε πρὸς τὸ γραφεῖον μου νὰ μοῦ
φέρει τὸ ἄσωστο θάρρος ποῦ πάντα, ἔχι μόνον ἡ πα-
ρουσία του, μὰ καὶ ἡ θύμηση ἀκόμα τῆς ἡρωϊκῆς
ζωῆς του, μοῦφερνε καὶ θὰ μοῦ φέρνει.

Πάτρα, 12.4.910.

ΙΕΙΟΝΑΣ

ΓΡΑΦΗ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΤΟΥ ΒΗΛΑΡΑ

Πρὸς τὸν Γιατροφιλόσοφον κυρ Γιώργη Καλαρᾶ
ἀπὸ Λάρσα τις 10 Μαρτίου 1815 εἰς Κόρθον.

Ἐξοχώτατε!

Πληροφορημένος τὲς ἀπερασμένες ἀπὸ τὸν κυρ
Χρηστόδουλον Οἰκονόμου Ζαγορησίον γιὰ τὶς ἰδέες σου
στὴν ὑπόθεσιν τῆς γλώσσας μας, ὅπου ἔλοι οἱ φιλο-
γενεῖς προκομμένοι ἀγωνίζονται νὰ τὴν βάλουν σὲ
τάξιν, γιὰ νὰ καλλιτερέψῃ καὶ σ' ἐμᾶς ἡ σπουδὴ
τῶν γραμμάτων, ἀποφάσισα καὶ σοῦ φανέρωσα τὴν
γνώμην μου σ' ἓνα μου γράμμα, ὅπου σοῦ περιλει-
γα κ' ἓνα τυπωμένον βιβλιότυπον μου, ὅπου τὸ
ὀνόμαζα: Ρωμέικη γλῶσσα. Τοῦ ἔδωκα τέτοια ὀ-
νομασία, ἀφορμῆς ὅπου τὸ σύγγραψον κοινὰ καὶ στὴ
διάλεχτον τῆς πατρίδος μου. Ὑποπέθοντας μ' ὁ-
λον τοῦτο μὴ δὲν ἔφτασε στὰ χεῖρα σου τὸ γράμμα
μου μετὰ τὸ βιβλίον, ἐστοχάστηκα χρειάζομενον νὰ
σοῦ γράψω καὶ δέφτερον γιὰ νὰ λάβω μιὰ ὥρα ἀρ-
χήτερα ἀπόκρισίν σου σὲ ὅσα σοῦ φανέρωσα, καὶ τὰ
ματσημαδέσω σὲ τοῦτο.

Ἐγὼ, ἀφέντη, δὲν πέτομαι γιὰ κανένον μεγάλον
φιλόσοφον, μήτε γιὰ κανένον προκομμένον Ἕλληνα·
μόνε γιὰ φιλογενῆς, ὅπου δὲν παραπαίνομαι στοὺς
συλλογισμοὺς μου. Ἐσπούδαξα ὡστόσο στὰ Σκολιὰ
μας καμπόσους χρόνους, κ' εἶδα τὸν καρπὸν ὅπου ἀ-
πολαθβαίνουν ὕστερα ἀπὸ λογῆς λογῶν κόπους κ' ἔ-
δρωτες, ὅσα παθιά χάνουν τὸ ἀνθὶ τῆς ἡλικίας τους
μέσα σ' ἐκεῖνα γιὰ νὰ μάθουν νὰ παπαγαλίζουν
καμπόσα λόγια ἀπὸ μιὰ γλῶσσαν, ὅπου ἐδῶ καὶ δυὸ

χιλιάδες χρόνια ὀμπρήτερα ἔκρεναν σὲ τούτα τὰ
μέρη. Εἶδα πῶς χῶρια ἀπὸ κατὶ σκουριασμένα γραμ-
ματικά, κ' ἓνα δυὸ ἀπὸ τὰ σοφὰ παραμύθια τοῦ
Ἀριστοτέλη, ἄλλες ἰδέες οἱ ταλαίπωροι μαθητὰδες
δὲν ἀποχταίνου. Γκορδωμένοι μ' ἔλον τοῦτο, ἀφορ-
μῆς ὅπου τοὺς ὀνομάζουσι λογιώτατους, καὶ φουσκω-
μένοι γιὰ πεντέξιν λόγια, ὅπου ἔχουν στὸ στόμα σὲ
πάσα τους ὀμιλία, κ' ὅπου ὅσοι τ' ἀκοῦν τὰ θια-
μίνοντα ἀποτὶ δὲν τ' ἀπεικάζουσι, κατανοοῦν ὀ-
στερώτερα νὰ φανταχτοῦν μετὰ τὰ σωστά τους, πῶς
δλόβολη ἡ Ἀθηνὰ κατακαίει μέσα στὸ κεφάλι τους
καθὼς καὶ τοῦ Δία μιὰ φορὰ· μόνε μετὰ τὴν διαφορά,
ὅπου δὲν τοὺς ἐνοχλάει καὶ δὲν ἔχουν χρεῖα ἀπὸ
τῆς κούρη τοῦ Ἡραίουτου.

Ἡ Ἱστορία, ἡ Γεωγραφία καὶ ὅσα ἄλλα κλω-
νάρια τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας στολνοῦν τὸ πνεῦμα
καὶ τροχᾶν τὸ νοῦ, ἀφτὰ γιὰ τοὺς λογιώτατους εἶ-
ναι ἀράπικα. Ἐχουν ὡστόσο πολυμάθεια νὰ ξεδε-
ψουν εικοσιτέσσερες ὥρες σὴν κάμην χρεῖα νὰ φιλονει-
κῆσουν γιὰ ἓνα δὲ ἢ γιὰ ἓνα τε. Ἀφτὴ ἡ λυσιαί-
ρικη σπουδὴ τῆς γραμματικῆς, ἀφτὴ ἡ Ἑλληνομα-
νία, καταπῶς τὴν ὀνομάζει καλὸτάτα ὁ κυρ Κορα-
ῆς, ὅπου κι ἀφτὸς δὲν ἠμπόρεσε ὡς τὸ ὕστερον νὰ
τὴν ἀποφύγῃ, ἐκατάστησε τοὺς λογιώτατους νὰ πά-
ρουν τοὺς ἴσκιους γιὰ ὀράματα· προσπαθοῦν νὰ φα-
νοῦν φορτωμένοι ἀπὸ λόγια μετὰ τὴν παντοχὴν ἄπο-
χτήσουν ἰδέες, καὶ γίνονται μοναχὰ λεζικὰ δίχως
νὰ ξέρουν νὰνταμώσουν διὸ λόγια γιὰ νὰ παραστή-
σουν μιὰ ἰδέαν τοῦ κεφαλιού τους. Ἄν ἤξεραν ὀμ-
πρήτερα τὴν μητρικὴν τους γλῶσσαν, τὴν χάνουν κ' ἐ-
κείνη, καὶ κακομουρμουρίζουσι τὸ δῖλον, ὅπου δὲ
φανερώνει καμιά γλῶσσαν στὸν κόσμον. Τέτια εἶναι
ἡ προκοπὴ τῶν νιῶν στὰ σκολιὰ μας.

Σὲ τάφτη τὴν δυστυχίαν τοῦ γένου βρέθηκα ὡς-
τόσο καὶ καμπόσοι, ὅπου θέλησαν νὰ δειξοῦν πόσο
ἦταν γελασμένοι ὅσοι ἔτραχαν λεχομανῶντας σὲ τά-
φτη τὰ μονοπάτια μ' ἐλπίδα νὰ φτάσουν στὴν κα-
τοικίαν τῆς ἀλήθειας. Μόνον ἀφτοὶ οἱ ἴδιοι, ὅπου
προθυμιόντην νὰ φωτίσουν τοὺς ἄλλους κρατῶντας
στὸ χεῖρ τὸ θαμπὸν λυχνάρι τῆς πρόληψης καὶ τῆς
φιλαφτίας γιὰ φέξιν, ἐπληκνήθησαν σὲ καινούρια μο-
νοπάτια, ὅπου ἂν δὲν εἶναι τόσο κακοστράτα καὶ
μακρὰ ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον, δὲν εἶναι λιγώτερον
κοπιαστικά καὶ ἀναφέλετα.

Ἄλλοι ὅπου ὀδηγιόνταν ἀπὸ τὴν λαμπρὴν φέξιν
τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἐκαμην τὲς πρώτες πατησιὰς στὸν
ἴσιον δρόμον. Μόνον τί τὸ ὄφελος! Κατατρομασμένοι

στεῖς τὸ μονάκριβον παιδί μας. Τὸ λόγον σου ὁ Θεὸς
τὸν ἀκούει.»

«Ἄντις νὰ μοῦ τρίβεις τὰ χρώματα» εἶπε
πάλι ὁ γέροντας παραπονεμένος «ἀντίς νὰ μαθαί-
νεις τὴν πατροπαράδοτον τέχνην, κυνηγιέσαι μετὰ
βρωμογύναικα! Αὐτὴ τὴν ἀνατροπὴν σοῦδωκα; αὐτὸ
εἶναι τὸ φυσικόν σου;»

Ὁ Γιώργης ἐτσώπαινε.

«Ἐχει δίκιον» εἶπε ἡ μάνα.

«Ἐγὼ σοῦ βρῖσκω γυναῖκα» εἶπε ὁ γέροντας.
«Ὅχι» ἀποκρίθηκε μετὰ τόλμην «θὰ πάρω μιάνε
ποῦ ἀγαπάω.»

«Σ' ἔχουνε καὶ οἱ δυὸ στὰ δίχτυα τους» εἶπε
ὁ γέροντας θυμωμένος.

«Τὸ χωριὸν μας ἐκατάντησε τώρα σὴν τὰ Σό-
δομα. Ἄλλὰ ψηλὰ τὴ γούνα σου. Οἱ γυναῖκες δὲν
εἶναι στὸν κόσμον μοναχῆς τους, ἔχουν ἀδέρφια καὶ
δικούς ποῦ γνοιάζονται γιὰ τὴν τιμὴν τους. Σ' εἶ-
δανε· πράξεις κακὰ καὶ μὰς ντροπιάζεις.»

Ὁ Γιώργης ἐκοκκίνισε. Πῶς εἶξερε ὁ πατέρας
ἔλα του τὰ μυστικά; Ὁ γέροντας τὸν ἐκοίταζε
ξεταστικά καὶ ἡ μάνα ἄκουε τώρα περιεργῆ καὶ
ἀνήσυχη.

«Τάμαθα ἔλα» ξανάπε ὕστερα ἀπὸ μιὰ στιγμὴν

ὁ ζωγράφος. «Θέλεις νὰ μοῦ κρουφτεῖς. Μὰ δὲν
πράξεις καλὰ· γέλας τὴν κοπέλλα γιὰ νάχεις τὴν
παντρεμένην καὶ νὰ λείει ὁ κόσμος πῶς σὲ μεσιτεύει.»

«Τὴν παντρεμένην» εἶπε ὁ νέος κοκκινίζοντας
περσότερον.

«Ναι» τοῦπε ὁ πατέρας «ἐλησμώνησες καὶ μένα
καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν στρατὰ καὶ τρογορίζεις μετὰ
γαϊδοῦρες!»

«Γιὰ ποιάνε μιλεῖς» εἶπε μετὰ κατεβασμένον βλέ-
φαρον πολεμῶντας νὰ διαφεντευτεῖ «ἡ Μαρία τοῦ
Θεοδόση φτωχὰ εἶναι μὰ τίμιχη.»

«Ἄ δὲν ἦταν παρὰ κείνη, δὲ θάλεγα τίποτα.
Μὰ ὡς τόσο ἔχεις ἀγαπητικὰ τὴν ἄλλη. Δὲ θέλω
νὰ πῶ τὸνομά της· μὰ θὰ τάβρεις ζαβὰ!»

Ὁ Γιώργης ἀνστέναξε ἀνυπόμονα.

«Τί πράματα κάνεις;» τοῦπε ἡ μάνα ἀνή-
συχη.

«Μὴν ἀκούεις» τῆς ἀπάντησε «ὁ πατέρας βάνει
ὀψίφεις ἀδίκους.»

Μὰ ἡ ταρχὴ του ἦταν φανερὴ. Ἐσηκώθηκε
ἀπὸ τὸ τραπέζιν, ἔκαμε καμπόσα βήματα στὸ σπιτι,
ἐκάθησε παρὰ στίαν στὴν κρούσα, ἐξανασηκώθηκε
σὲ μιὰ στιγμῇ, καὶ τέλος ἐξεκρέμασε ἀπὸ τὸν τοίχον
τὸ ντουφέκι του καὶ ἐκίνησε πρὸς τὴν πόρταν.

«Στὸ κυνήγι κοπιάνεις παλι» τοῦπε περιελα-
στικά ὁ γέροντας.

Ἄλλὰ ὁ Γιώργης ἔκαμε πῶς δὲν ἄκουσε. Βια-
στικά ἐπετάχτηκε ὄξω. Κι ὁ γέροντας, ποῦχε ὡς
τόσο ἀποτελειώσει τὸ φτωχὸν τοῦ γιῶμα, ἐσταυ-
ροκοπήθηκε, ἐσηκώθηκε καὶ κείνος κ' ἔστρεψε πρὸς
τὴν σκάλα γιὰ νὰ ἀνεβῆ στὰ κονισματὰ του. Μιὰ
στιγμῇ ὅμως ἐστάθηκε κ' εἶπε τῆς γρηῃς ποῦ σὲ
μαρμαρωμένην ἐστεκότου ἀγνήν στὸν τόπον της:

«Τὰ βλέπεις, εὐτυμῆ; Τὸ αἷμα νερὸ δὲ γίνε-
ται· τὰ ποῦ ἐκάμαν τὰ ἀδέρφια σου, τὰ κάνει καὶ
τοῦτος, πῶς θὰ τελειώσουν αὐτὲς οἱ ἱστορίες;»

«Ποιὰ εἶναι ἡ ἄλλη;» ἐρώτησε ἡ γρηῃ χαμη-
λόφωνα.

«Δὲν τὴν λέω» τῆς ἀποκρίθηκε· «ὁ Θεὸς ἄς τοῦ
δώσει φώτισιν. Ὁρμήνευέ τονε.»

Κι ὁ γέροντας δὲν ἐπρόσμενε ἄλλο λόγον· ἀλλὰ
βαρετὰ ἀνέθηκε στὴν ἀπάνου κάμαρην, θέλοντας νὰ
ἀποτελειώσει γλιγῶρα τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεο-
τόκος.

Βιαστικά ὁ Γιώργης, κρατῶντας στὸν ὤμον τὸ

ἀπὸ τῆς αἰώνιας φωνῆς ἐκείνων, ὅπου ἀνεβοκατέβαιναν ἰδροκοπώντας στὰ μονοπάτια, δὲν ξέρω ἀπὸ πᾶς κακὴ τύχη ἀποκόπησαν καὶ πεισοδρόμησαν γιὰ ν' ἀκολουθήσουν τοὺς πρώτους!

Ἡ ἀλήθεια ὡστόσο εἶναι ἀπλή, κι' ὄφρα μὴ μπορεῖ νὰ τῆ γνωρίσῃ καθένας, φτάνει μοναχὰ νὰ μὴ δὲν τοῦ ἀρέγῃ ὁ καθρέφτης ὅπου κρατᾷ στὸ χεῖρ της, κι' ὅπου μὲ τάφρον δειχνεῖ τοῦ καθενὸς τὰ ψεγάδια. Ἐγὼ, ὅπου δὲ μοῦ κακοφαίνεται νὰ κυταχτῶ σὲ τάφρον τὸν καθρέφτη γιὰ νὰ γνωρίσω τὰ ψηγάδια μου καὶ νὰ τὰ διορθώσω, ἂν εἶναι τρόπος, σὰν εἶδα ἄλλους ὅπου κινήσαν πρὸς τὴν κατοικία τους καὶ τὸ ματᾶειδαν τόσο παραξενεφτήκα γιὰ παρῆμοιο κάμωμα ἀπὸ ἀθρώπους, ὅπου ἐτύχαινε νὰ τῆ χαλέβουν μὲ τὸ λυχάρι σὰν ὁ Διογένης ἀνταγύρεθε ἄθρωπο, ὅπου ἔκαμα καρδιά καὶ ρίχτηκα ὀμπροστά τους γιὰ νὰ δεχτῶ, ἤμουν ἄξιος νὰ τὸ κάμω γιὰ τὴν ὀλίγη μου προκοπή, μόνε εἶχα τὸ δικαίωμα γιὰ τὴν ἀμέτρητη φιλόγενη αἰσθησή μου. Σὲ τάφρο ἐθάρρεψα παράνω ἐξικιτίας τῆς μεγάλης μου φτώχειας ἀπὸ πρόληψη, ὅπου δὲ λείπουν νὰ καλοπιάνουν τὸ νοῦ καὶ τῶν πλὴθ προκομμένων καλὰ, ἀχαρμὰ φέρθηκα, ἀφήνω νὰ τ' ἀποφασίσουν ὅσοι ἀγαπᾶν τὴν ἀλήθεια.

Ἐγὼ μεταχειρίζομαι τὸ η γιὰ τὸ τρίτο φωνήεντο τοῦ ἀλφαβήτου μας Α'. γιὰ τὸ ε τὸ ἔφηκα γιὰ τὲς δίφθογγες Β'. γιὰ τὸ δ λαὸς ὅπου δὲ μεταχειρίζεται τὴν Ἑλληνικὴ ὀρθογραφία ἀπὸ παρασυνεθᾶει γράφοντας Γ'. γιὰ τὴν εἰκόνα τοῦ γράψιμου γένεται ὁμορφότερη μὲ τὸ η.

Ἡ Ἐξοχότη σου μεταχειρίζεσαι τὸ ε σὲ ὅλα. Εἶμι ὄτοιμος ν' ἀκολουθήσω τὴ γνώμη σου ἐφτίς ὅπου μοῦ τὴν ἀποδείξῃς γιὰ σωστότερη. τὸ μερικὸ συμφέρο πρέπει νὰ θυσιάζεται γιὰ τὸ κοινὸ. Δὲ μοῦ κακοφαίνεται ν' ἀφήσω τὴν πρώτη μου γνώμη ἄντα νὰ βρῶ καλλίτερη ἀπὸ τ' ἐκείνη. Ἡ πρόληψη κ' ἡ φιλαφτία εἶναι μοναχὰ τόσο ἰσχυρόγνωμες, ὅπου δὲν ἀψήχων κανένα εἶδος στὸν κόσμῳ γιὰ νὰ ἔχουν τὸ κύρος.

Σὲ τάφρη μου τῆρωμαίτικη γλῶσσος ἐγὼ δὲ φαντάχτηκα νὰ κανονίσω τοῦ κεφαλιῦ μου τὴν ζωντανή μας γλῶσσα ἀπατῆ τῆς κανονισμένης. Ὁ σκοπὸς μου εἶταν νὰ παρᾶσῃσω στοὺς φιλογενεῖς, ὅπου ὄρεγονται τὴν καλλιτέρεψή τῆς μάθησης, πὼς ὁ ἀληθινὸς τρόπος νὰ ὠφεληθῶμε ἀπὸ τὴ σπουδὴ εἶναι νὰ συγγράφομε καὶ νὰ γράφομε καταπὼς κρένομε καὶ προφέρνομε. Ὅλα τὰ φωτισμένα γένη τῆς Ἑ-

δρώπης, ὅπου ἐκιντύνεψαν στὸ ἴδιο σφάλμα, γράφουν τώρα στὴ γλῶσσα ὅπου κρένουν. Πολλὰ εἶναι τὰ πιχειρήματα, ὅπου οἱ ἐναντιοὶ σὲ τούτη τὴ γνώμη μᾶς βάνουν ὀμπροστὰ σὰν ἀκαταμάχητα τειχόκαστρα. Μόνε νὰ εἰπούμε τὴν ἀλήθεια, ὅλα ἀντάμα δὲν κάνουν ἀκέρια νοῦλα. Βολετὸ νὰ μ' ἀποκριθῇ κανεὶς τους πὼς ἔπρεπε ν' ἀποδείξω τὸ λόγῳ μου, κι' ἔχι νὰ τὸν πετάξω στὴ μέση μὲ τόση ἀποκοτιά, σὰν νὰ εἶταν κάνα γεωμετρικὸ ἀξίωμα, ἔστ' εἶναι. Μόνε ἐγὼ τὸ ξεμυστηρέβομαι τῆς ἐξοχότης σου, ὅπου ξέρεις πολὺ καλλίτερ' ἀπὸτεμένα τί ἀξιάζουν. Κι' ἀπὸ σ' εἶνα γράμμα, ὅπου βιάζομαι νὰ τ' ἀποσκολάσω τὸ γληγορότερο, δὲν ἔχω τὸν καιρὸ νὰ ἐπαλωθῶ τόσο ἀπὸ κοντέβει νὰ σωθῇ κ' ἡ κόλα, κ' ἐγὼ ἔχω χρεῖὰ νὰ σοῦ εἰπῶ κάτι ἄλλο ἀκόμα.

Τὸ πρῶτο παράνομο ἐκείνων ὅπου μεταγλωττίζουν, εἶναι ὅπου δὲν ξέρουν σὲ ποῖα διάλεχτο τῆς γλώσσας μας νὰ γράψουν· ἐπειδὴς κι' ὅλες τῆς βρίσκουν λειψές. Δὲν μπορῶ ν' ἀπεικάσω ἂν εἶναι ὅλο τὸ φταίξιμο τῆς γλώσσας μας, ἢ ἔχουν κι' ἀπὸ τοῦ πλιότερο μοιράδι θέλοντας νὰ μεταφέρουν στὴ γλῶσσα τους τῆς χάρες καὶ νοστιμάδες τῶν συγγραφέων, ὅπου μεταγλωττίζουν, ἀπὸ γλῶσσες, ὅπου ἀπὸ αἰῶνες τῆς καλοδουλέβουν καὶ τῆς στολᾶν. Ἐνας μεταχειρίζεται ἕνα ὄφρος, ἄλλος ἄλλο κ' ἔτσι δὲ μονιάζουν ποτὲ σὲ μιὰ γνώμη. Γιὰ νὰ μὴ βρεθῇ λοιπὸν πάτημα νὰ μᾶς κατηγορήσουν γι' ἀσύμφωνους, σὰν καὶ τάφρους, σημάδεψέ μου τὸ γληγορότερο, ἂν βρῆσαις σωστὸν τὸν τρόπο τῆς ὀρθογραφίας μου ἢ ἔχι, γιὰ ν' ἀκολουθήσω τὸν δικό σου.

Ἐπιθύμαγα ἀκόμα, ἀνίσως κ' ἔχεις κάνα βιβλίον γιὰ τὸν τύπο, νὰ μοῦ στείλῃς καμμιά κόλλα ἀπὸ τάφρο νὰ ἰδῶ, καὶ σοῦ τάξω νὰ κάνω τὸ ἴδιο κ' ἐγὼ στὴ Γεωγραφία ὅπου τοιμαζῶ. Δὲν εἶχα ἀπὸ πρῶτα τὴ γνωριμιὰ σου, ὅπου νὰ σὲ συμβουλεύομαι, κι' ἀπὸ νὰ τύπωναι τὴ Ρωμῆικη γλῶσσα.

Καρτερῶ ἀνυπομόνως ἀπόκρισή σου καὶ μένω

Ο ΒΗΛΑΡΑΣ

Σημείωση τοῦ «Νουμά».—Ἡ παραπάνω γραφὴ τοῦ Βηλαρά, ἢ δὲ λαθεύομε, ἀνέκοιτη γιὰ τὴν ὥρα, βρῆσκειται στὰ χειρόγραφα τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἐθνολογικῆς ἐταιρείας. Ὅσοι ἔχουνε μὴ πῆ στὴ σημασία τοῦ σημερινοῦ ἀγώνια, θὰ νοιώσουν τίς σημαντικὲς τῆς ἀλήθειες, καὶ θὰ ἰδοῦν πὼς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, δὲν εἶναι πρᾶμα παιζῆς γέλασε, μὰ ὅπως καὶ σήμερα ἔτσι ἰδῶ κ' ἔκατὸ χρόνια συντάραξε τοὺς ἀληθινὰ σοφοὺς τῆς Ρωμισσάνης. Καὶ τὸ πῶς περίεργο πὼς εἶ

Δασκάλοι δὲν ἀλλάξανε μυκλὰ καὶ πιχειρήματα, κατηγορῶντας καὶ τώρα τὸν Ψυχάρη: «πὼς κανονίζει τοῦ κεφαλιῦ τοῦ τῆ ζωντανῆ γλῶσσα, ἀπατῆ τῆς κανονισμένης», καθὼς κατηγοροῦσαν καὶ τὸ μεγάλο τοῦ Πρόδρομο. Στὴν παραπάνω γραφὴ δὲ φυλάξαμε τὴν ὀρθογραφία τοῦ Βηλαρά, γιὰ τὴν εὐκολία στὸ διάβασμα.

ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ ΣΤΗ ΧΑΣΗ ΤΟΥ

Κι' ὅπως μιὰ ἀδύνατη, χλωμὴ γυναίκα ποῦ πεθαίνει ἀπ' τὰ πλανέματα τοῦ νοῦ, ποῦ σβήνει, ὀδηγημένη μέσ' σ' ἀραχνέια βγαίνει γὰς με βῆμα δξ' ἀπ' τὴν κάμαρα παραπατώντας πλάνο, στὴ γῆς τὴ μαύρη τὸ φεγγάρι ὑψώθη ἀπάνω ἄσπρη, ἄμορφη μιὰ μάζα.

(Μετᾶφραση Μελικέρτη)

ΣΕΛΛΕΥ

Ἡ ΤΕΧΝΗ ΜΟΥ Κ' ΟΙ ΠΟΘΟΙ ΜΟΥ

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ)

ΕΝΑΣ ΕΛΛΗΝΑΣ— ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΤΗ ΒΙΕΝΝΑ

(ΕΒΡΥΣΤΕΝΗΣ ΓΚΥΖΑΣ)

Ecce homo

Πέντε μέρες ποῦ πρωτόφτασα στὴ Βιέννα· κάποιος καλὸς μου φίλος ἀπὸ τὴν Πόλη μούχε δώσει ἕνα γράμμα γιὰ τὸν Ἐβρουστίνη Γκούζα ποῦ τὸν ἤξερε ἀπὸ παιδί.

Ἐβρουστίνης Γκούζας! πρῶτο φλάουτο στὴν ὄπερα τῆς Βιέννας! Ἀκόμα θυμᾶμαι τὴ μαγεὶς ποῦ εἶχανε γιὰ μένα τὰ λόγια «πρῶτο φλάουτο στὴν ὄπερα τῆς Βιέννας»· ὀνταζόμουνα τὸν ἄθρωπο ποῦ εἶχε τὴν ἐφτυχία καὶ τὴν τιμὴ νὰ λέγεται «πρῶτο φλάουτο τῆς ὄπερας τῆς Βιέννας», σὰν κάτι ἀπάνταστο κ' ὑπεράθρωπο ὄντο, σὰν κάποιον Ὀρφέα ποῦ ὁ κόσμος τὸν εἰδεχνε μὲ τὸ δάχτυλο στοὺς δρόμους, στὰ θέατρα καὶ στὰ κοντέρτα:

— Ἀφτὸς εἶναι τὸ πρῶτο φλάουτο τῆς ὄπερας, ὁ Ἐβρουστίνης Γκούζας, ὁ Ἑλληνας.

Μὲ τέτοιες ἰδέες, κάποικα δειλία κι' ἀνέκφραστη

ντουφέκι, ἐβγήκε τρέχοντας ἀπὸ τὸν κήπο, ποῦ ροβολητὸς ἐκατέβαινε τὸ πλάι τῆς ράχης, ἐσταματήσε μιὰ στιγμὴ ἀναποφασιστος, καὶ ἐκοίταξε ὀλόγυρα τὸν μ' ἕνα βαθὺν ἀνασασμό, σὰ νᾶχε τώρα ἐλευθερωθῆ ἀπὸ βαλοῦ ἐνειροπλακώμα. Τώρα ἀγγικίσταν ἐλευτέρος. Ἐμπροστά του σὲ μιὰ λακκίκα, πῶ ἀπλονόταν στενὴ ἀνάμεσα στὴ ράχη τοῦ χωριοῦ καὶ στὴν ἀπέναντι, τὰ ὄψιμα ποτιστικὰ γεννήματα ἐσάλευαν τὰ πλατεῖά τους φύλλα, χλωρὰ ἀκόμα καὶ πανώρηα. Σάγγαντα οἱ ράχες ἀργυροπράσινες ἀπὸ τῆς ἰλιές, ποῦ τῆς ἐσκέπαζαν, λουσιμένες στὸ μεσημεριάτικον ἥλιο ἐφαίνονταν ἀπὸ μακρὰ σιγαλὲς καὶ ἀκίνητες σὰ νὰ τὸν ἐκκλοῦσαν. Χωρὶς νὰ τὸ στοχαστεῖ ἔριξε τὸ ντουφέκι του στὸν ἄλλο νόμο καὶ ἀκολούθησε ἕνα γνωρισμένο του μονοπάτι, ποῦ περνώντα πρῶτα κοδιλλωτὸ στὸ πλάι τῆς ράχης τοῦ χωριοῦ κ' ἴσο ἀπέκει ἀνάμεσα στὰ χλωρὰ γεννήματα καὶ σὲ κληνοχώραρον τὸν ἐβγαλε στὸ ριζὸ τῆς ἀπέναντι ράχης, κ' ἐμπῆκε μέσα στὸν ἐλαιώνα.

Ἀργοπῶρησε τὸ βῆμα του, ἔφερε τὸ ντουφέκι δίπλα μπρὸς στὸ στήθος, κοκτώντας το μὲ τὰ δύο του χέρια, κι' ὅλο προχωρῶντας ἐκοίταξε τρογύρω τᾶψήλου. Ἐξέταζε ἀνάμεσα στὰ φύλλα τῶν δεντρων, μὴ πὼς ξαγναντούσε κανένα πουλί, κι' ἀνέβαινε

τὸ ρόβολο πηχίνοντας ἀπὸ ἐλῆὰ σ' ἐλῆὰ, κ' ὡς τόσο ὁ νοῦς του ἐδούλευε:

«Ὁ πατέρας ἦταν θυμωμένος, κ' εἶχε δικηνο. Εἶχε δικηνο, μὰ εἶχε ἀδικη. Τὸν ἤθελε ζωγράφου κ' ὁ Θεὸς δὲν τὸν εἶχε προκίσει μὲ τὴ χάρη ποῦχε χαρίσει σ' ὅλο του τὸ σῶ. Λοιπὸν τί ἔπραττε ὁ ἴδιος; Ὡστε σ' αὐτό, ὁ πατέρας του ἦταν σ' ἀδικη. Γιὰ τὴν κ' ὅλας δὲν ἦταν καμωμένος γιὰ ζωγράφου, κ' ἂν τὸν ἐπειράζε τῶν χρωμάτων ἢ μουσικῶν, κ' ἂ δὲ βροστοῦσε πάντα κλεισμένος στὸ σπίτι μὲ τὴ χρωματότοβλα καὶ μὲ τὰ πινέλλα στὰ χέρια, ἂν ἤξερε πὼς καλὸς δὲν ἦταν νὰ ξεχωρίσει τὰ διάφορα τὰ χρώματα (τὰ κόκκινα, τὰ πράσινα, τὰ γαλάζια, τὰ κίτρινα καὶ ξέρω γὰρ πόσα ἄλλα) δὲν ἦταν τάχα προτιμώτερο νὰ παραδοθῆ στὴ δουλειὰ ποῦ τοῦ ταίριαζε, στὸν πόλεμο μὲ τὴ γῆς ποῦ τὴν ἐσκόλαβον καὶ ποῦ τὴν ἀγαποῦσε;»

Μὰ ἀπὸ τοὺς στοχασμοὺς του τὸν ἐτράβηξε τὸ τσοῦρισμα ἐνοῦ πουλιοῦ ποῦ ἐκράζε δειλὰ ἀπάνου σ' ἕνα δέντρο ἀπὸ τὴ δεξιὰ μεριά. Ἐγύρισε μὲ πρῶφύλαξη κατὰ τὸ κελᾶδημα. Κ' ἐξέταζε προσεχτικὰ μὲ τὸ βλέμμα ἀνάμεσα στὰ φύλλα γιὰ νὰ ἰδεῖ ποῦ τὸ πουλί ἐκρυβόταν, καὶ γὰλὶ γὰλὶ, σιγὰ σιγὰ, μὲ τὸ κεφάλι καὶ μὲ τὸ μισὸ στήθος πρὸς τὰ ἀπάνου

καὶ μὲ λυγισμένα τὰ γόνατα, ἐτρογύρισε τὸ δέντρο. Τὸ πουλί ἐτσούριζε πάλι πάνου ἀπὸ τὸ κεφάλι του· κ' ὁ Γιώργης ἔκαμε ἀνάλαφα ἕνα πάτημα πρὸς τὰ ὀπίσω· εἶδε φύλλα νὰ σαλεύουν· κ' ἰσταμάτησε κρατώντας καὶ τὴν πνοή του. Τὸ πουλί ἰταμπόισε τὰ πράσινα σπειριὰ τῆς ἐλῆας· κ' ὁ Γιώργης εἶδε τώρα τὸ μικρὸ του κεφάλι. Ἐκαμε νὰ σηκώσει τὸ λυκο· μὰ τὸ πετούμενο ἄκουσε τὸν κρότο· ἐνόησε τὸν ὄχτρο κ' ἀπέταξε τσορίζοντας, ἀνεβαίνοντας πρῶτα ψηλά, καὶ χαμηλόνοντας ἀπέκει κλημυλωτὰ σ' ἕνα ἄλλο δέντρο τῆς ἰδικῆς ράχης πρὸς τὸν ἀνήφορο.

«Ἄχ, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του σουφρόνοντας τὸ μέτωπο καὶ κακοφανισμένος ἀκκὸ χερικὸ τὰ πουλιὰ εἶνε ἐρέτος πλὴθ πονηρὰ. Καὶ πὼς νὰ μὴν εἶνε; Καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ στολοῦ, βυζανταροῦδια ἀκόμα, ἔχουν τώρα σκεπέτο στὸ χωριὸ μας.»

Κ' ἔτσι λέγοντας ἀνέβαινε τώρα πάλι τὸ ρόβολο πρὸς τὸ μέρος ὅπου εἶχε πετάξει ἡ κίχλα μὲ κρουφὴ ἔλπιδα νὰ τὴν ξαναἰδεῖ καὶ νάτηνε βαρέσει. Κι' ὅλο ἀνεβαίνοντας, πάλι ὁ νοῦς του, ποῦ σήμερα δὲν ἤθελε νὰ συλλογιστεῖ τὸ κυνήγι μονάχα, ἐπετοῦσε ἀπὸ σκέψη σὲ σκέψη θυμίζοντας τοῦ τὰ περιστατικὰ ποῦ τὸν ἀνησχοῦσαν.